

Gør Færøerne til dansk amt igen

Sjónarmiðini í donskum bløðum um viðurskiptini millum Føroyar og Danmark eru mong í hesum døgum. Herfyri skrivaðu danski rithøvundin Henning Prins grein í danska blaðnum Information, sum vit prenta.

Af Henning Prins,
forfatter

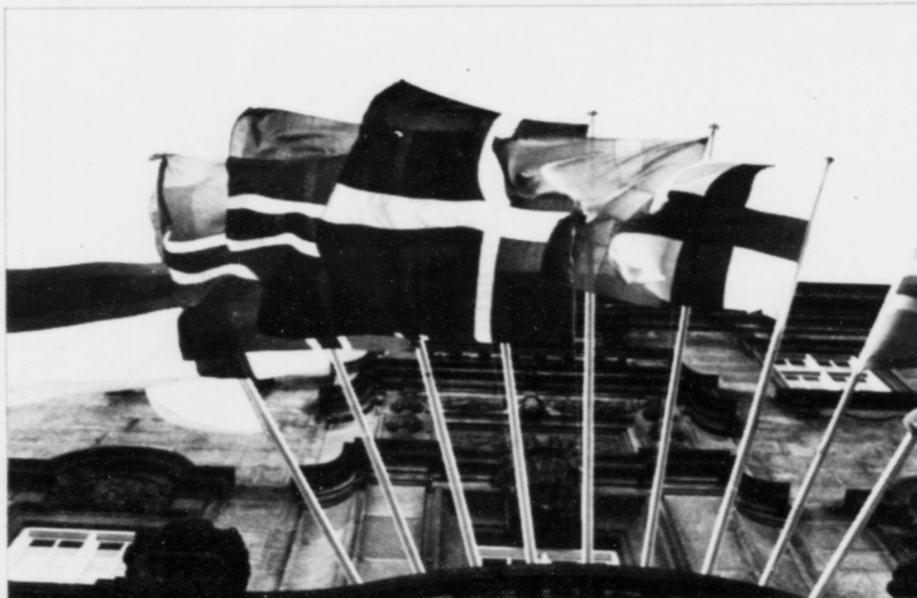
Færøernes tilknytning til Danmark har altid været lidt tvivlsom. Historisk set er området koloniseret af i hovedsagen nordmænd, men det er også folk af gælisk oprindelse samt eksotiske minoriteter, iberere og folk fra Mahgreb, koncentreret på sydspidsen af Suðuroy.

Øerne har haft et vist selvstyre indtil 1709, hvor de kuriøst nok blev en del af Sjællands stiftamt. Da personalunionen med Norge efter fredsslutningen i Kiel blev ophævet, forblev Færøerne under dansk overhøjhed. En afgørelse, der må synes uretfærdig, befolkningens norske oprindelse blev taget i betragtning. Samt den handelsmæssige tilknytning til Bergen gennem århundreder.

I 1816 blev Færøerne et selvstændigt amt og det gamle lagting genoprettedes i 1852. Inden da, i 1849, havde øerne fået selvstændig repræsentation i den danske rigsdag.

Den nationalistiske bølge, der gik hen over Europa i 1800-tallet, lod heller ikke Færøerne urørt. I 1880 fremstod en bevægelse blandt færøske studenter på Københavns universitet. Siden fik bevægelsen centrum i Tórshavn. Det førte til dannelsen af Sjálvstýrisflokknum i 1906. Men der var stadig et flertal, der ønskede at fastholde forbindelsen til Danmark.

Først i 1946, et år efter anden verdenskrig, og under indtryk af Islands opsigelse af personalunionen med Danmark i 1944, fik de radikale selvstyrefolk, Fólkaflokkurin, flest i lagtinget. De fik gennemført en folkeafstemning i 1946 om den danske regerings forslag til større selvstyre, der reelt må betragtes som en løsrivelsesmanifestation. Dette blev erklæret for grundlovsstridigt af den danske regering. Resten er velkendt. Færøerne har i dag indre selvstyre og lagtinget har udøvende magt. Men hvilken statsretlig placering Færøerne egentlig har i forhold til Danmark og udland-

det, står hen i det uvisse.

Denne summariske historiske redegørelse kun for god ordens skyld. Ærindet er nemlig det, at der er en masse mudder i den debat, der står om Færøernes pågående økonomiske krise.

For det første må det slås fast, at lige meget hvilket ansvar, danske pengeinstitutter måtte have i forbindelse med øernes økonomiske kollaps, så er det altså først og fremmest færingerne uansvarlige omgang med kapital og naturlige ressourcer, der er årsag til miseren. Rovdrift på fiskeriet og økonomien har gjort nogle få familier på Færøerne hovedtræ, mens resten af befolkningen sidder med smerten. For det er klart, at der må findes store formuer gemt i udlandet, efter at færøske redere har kunnet franske lagtingets kasse millioner og atter millioner i fiktive skibsbyggerier, renoveringer og falske investeringer. Altsammen handlinger, der principielt er kriminelle.

Men, som det så tit er i små samfund, hvor alle er i familie med alle, så har ingen noget at bemærke til det, eftersom det har dryp-

pet på de fleste i den gode tid, hvor det øsregnede på de rige. Folk, der besøgte Færøerne, var lamslåede over den ødselhed, der prægede samfundet. Det var ikke det udstød, uden at der blev boret tunneler og lagt asfalt derud. Og på de tredive, fyrre kilometer vej, der kunne blive plads til på et ø, kørte der, forekom det, i hundredevis af nye Toyolæer. De kæmpestore familier (det er en dårlig hustru, der føder mindre end ti børn), boede i huse, der kunne rumme det dobbelte.

Når de unge mænd kom hjem fra tre måneders fiskeri efter fratre oppe ved Grønland, scorede de en hyre på 2-300.000 kr., som de ikke kunne drømme om at betale skat af. Pengene blev omsat i nye biler og meget, meget dyr spiritus.

For det var nemlig genialt indrettet, at straffen for ikke at betale sin skat var, at så kunne man ikke købe spiritus. Den skulle nemlig efter et indviklet kontrolsystem bestilles i god tid i forvejen hos rette myndigheder, hvorefter den så, med fremvisning af skattepapirerne, kunne udleveres.

Det gjorde ikke noget vi-

dere indtryk på de unge halvmillionærer, det gav gladeligt 500 kr. for en flaske Ålborg akvavit på havnen i Tórshavn. Eller på de mange diskoteker og klubber, hvor priserne kunne være endnu højere.

Så når færingerne i dag viser deres vikingesind ved klynkende tigge og anklager mod de danske pengeinstitutter, så fortrænger de ganske erindringen om deres tidligere fremfærd som spendable ødeland.

Men når det er sagt, så er Færøerne stadig på knæene, og det hjælper ingen moralprædikener på. De rige redere har ingen planer om at lade deres ulovlige gevinster komme befolkningen til gode, og lagtingets kasse er tom, så al social forbrug og bistand kører på vågeblus. Med det til følge, at de yngre barnefamilier er på fuld fart på vej mod Danmark og det sociale sikkerhedsnet. Med katastrofale følger for det færøske samfunds fremtid. Den situation kan hverken Danmark eller Færøerne være tilfredse med. Men hvad kan der gøres?

Et er givet: Al snak om en løsrivelse af Færøerne er

om, at vi skandinaver skal komme tættere på hinanden og ikke længere og længere væk.

På den anden side har Færøernes mafiose system vist os, at det ikke kan nytte noget bare at give dem en stor pose penge. De vil forsvinde som dug for solen, eller rettere, ned i nogle store, sorte huller for aldrig at komme til syne igen. Altså må der noget andet til.

Og dette andet kunne efter min mening være at gøre Færøerne til et dansk amt igen. Med alt, hvad det indebærer af offentlig kontrol – og navnlig – af social sikkerhed.

For virkeligheden har vist, at færingerne ikke magtede at styre sig selv og deres naturlige resourcer. Nu har de solgt deres fædrearv op og må finde sig i at familien kommer og blander sig, hvis de altså vil have støtte.

Ellers må Danmark ensidigt gøre Færøerne selvstændige, for deres egen skyld. Det nuværende rode-ri, hvor der er flydende grænser for, hvem der har kontrol med hvad og hvad Færøernes folkeretslige status egentlig er, bør ophøre. Enten et selvstændigt Færøerne, hvis indbyggere ikke bare kan stikke af fra ansvaret og gå på bistand i Danmark, eller et færøsk amt med de rettigheder og pligter, der gælder for alle danske amter.

uaktuel i den forhåndenværende situation! Færingerne forsøg på at true med den slags bør mødes med en høj latter. Men hvis det endelig skulle komme så vidt, så må det danske folk kræve, at det også bliver spurgt ved en folkeafstemning. Og så kan færingerne roligt regne med absolut selvstændighed. Det er bare ikke noget godt svar. Hverken på Færøernes akutte problemer eller vores fælles skandinaviske fremtid. For det handler efter min mening

ADALFUNDUR

Lýsti aðalfundurinn hjá
STARVSMANNAFELAGNUM
verður á

HOTEL FØROYUM

leygardagin 18. febr. 1995, kl. 13.00
og ikki sum áður fráboðað kl. 10.00.

Starvsmannafelagið